תלמוד ירושלמי · מפרשים · עמודי ירושלים על תלמוד ירושלמי · סדר זרעים

עמודי ירושלים על תלמוד ירושלמי ערלה

רבי ישראל איזנשטיין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

עמודי ירושלים על תלמוד ירושלמי ערלה

רבי ישראל איזנשטיין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/עמודי-ירושלים-על-תלמוד-ירושלמי-ערלה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161422 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 4
פרק ג 4
הלכה א 4

פרק א

הלכה א

גפן שעלתה במקום חורשין פטורה מן הערלה. ראיתי בטיו"ד מוגה בכ"י תלמידי הרש"ל שכ' בגליון בסי' רצ"ד בסופו עמש"ש הטור דין הזה נ"ל דטעמא הוא דבמדבר מה שזורעין בו אינו מצמיח ודו"ק עכ"ל ולא נהירא דאם אינו מצמיח פשיטא ומאי אתיא לאשמועינן ותו דא"כ מאי סיים כשאינה עושה טפילה פטור הא שוב מצמיח רק שאינו עושה טפילה ע"כ נראה העיקר כפי' הפני משה דבחורשין לא חשיב לי':

הלכה ב

ונטעתם פרט לשנטעו עכו"ם עד שלא באו ישראל לארץ. בא"ז ה' חלה (סי' ש"י) סיים אח"ז או יכול שאני מוציא את שנטעו מלבוא לארץ ת"ל כל עץ מכאן אמרו נטעו עכו"ם אע"פ שלא כבשו ישראל חייבין ע"כ ולפנינו חסר זה:

ר' ירמיה בעי נטע בו דלעת מאחר שהוא כנקוב אצל האילן. הרא"פ פי' שנפשטה האיבעיא דהוא כניקב גם לענין זרעים. וכן פי' הר"ש בפ"ק דערלה ובפ"ב דחלה וע"ש שכ' ב' פירושים ובפני משה פי' דהוא בלשון בתמיה שאצל זרעים אינו כניקב ומתוך דברי רבינו הרמב"ן בחי' לגיטין (כ"א ב') משמע ליה דפי' דהאי מאחר היא מלשון האיבעיא אם נימא דמאחר שהוא כניקב אצל האילן כן הוא כניקב אצל זרעים ולא נפשטה האיבעיא. ועי' במל"מ ה' ביכורים (פ"ב ה"ט) שכתב שלא ראה לא' מן הראשונים שהביא בעיא זו דהירושלמי והרי הרמב"ן הוא אחד מן הראשונים והביאה:

פרק ג

הלכה א

ר' אבוהו בשם ר' יוחנן העושה איספלנית משור הנסקל ומחמץ שעבר עליו הפסח וכ"ה הגירסא בפסחים (פ"ב ה"א) וכתב הרא"פ או שאור מחמץ שעבר עליו הפסח כו' ודבריו תמוהים דהא לאחר הפסח אינו רק איסורא דרבנן ולמה ליה לומר שאינו לוקה ואין לומר דס"ל כר' יהודה דחמץ לאחר הפסח הוא בלאו הא ליתא דהא ר' יוחנן כר"ש ס"ל בפסחים (כ"ט ב') וגם למה לו למינקט מחמץ שעבר עליו הפסח ולא בפסח גופיה והברור שט"ס הוא בכאן וצריך להיות ומחמץ בפסח וכן מצאתי בשער המלך ה' יסה"ת (פ"ה ה"ח) שהעתיק דברי הירושלמי חמץ בפסח ע"ש. וכן ראיתי בבעה"ע (מאמר חמץ) שהעתיק הירושלמי העושה איספלנית מחמץ ושור הנסקל כו'. וסיים אחר מה דאיתא בירושלמי צריכה וז"ל ובגמרא דילן ערלה כשאר איסורים וכן הלכתא עכ"ל. וראיתי

להשירי קרבן בפסחים שם שהניח בתימה על הירושלמי דכיון דהירושלמי מפרש טעמא דר' יוחנן דלא יאכל ס"ל דוקא אכילה ולא הנאה א"כ ל"ל אספלנית דהוי שלכדה"נ הל"ל בנהנה ע"ש ולענ"ד י"ל דבאמת מחולקים בזה הירושלמי עם הבבלי אם אספלנית הוי שלכדה"נ דלשיטות ש"ס דילן בעינן דוקא דרך הנאה ממש ולכן הוי אספלנית שלכדה"נ משא"כ להירושלמי ס"ל דגם זה מקרי דרך הנאתן ושלכדה"נ לא הוי רק כשעירב בו דבר מר וכדומה משא"כ אם נהנה בו שעשה ממנו רפואה הוי כדרך הנאתן ובזה א"ש מ"ש הרמב"ם ה' יסה"ת (פ"ח ה"ח) דמותר לעשות אספלנית מחמץ בפסח ובירושלמי שבת (פ' י"ד ה"ד) וע"ז (פ"ב ה"ב) אמר רב שמואל בר יצחק הדא גמורתא סכנה אמר ר' ירמיה נותנין עליה חמץ בפסח דמשמע דוקא כיון שיש לו סכנה אבל בלא סכנה אסור וזה סותר דברי הר"מ וכבר הקשה כן המ"א (בסי תס"ו סק"ב) ולהמבואר א"ש דהירושלמי אזיל לשיטתו דאספלנית הוי כדרך הנאתן ולכך בעינן דוקא מקום סכנה משא"כ לש"ס דילן דס"ל דהוי שלכדה"נ מותר גם לחולה שאין בו סכנה. ובזה מיושב ג"כ מה שהקשה השער המלך על הד"מ שפסק דאין לוקין על ההנאה וגם בכלאי הכרם אין לוקין דהא בירושלמי מבואר שלוקין ע"ש שהניח בצ"ע. אמנם לפי מ"ש י"ל דכיון דעיקר הטעם דס"ל להר"מ דאין לוקין על ההנאה הוא משום דהנאה הוי שלא כדרך אכילה ולכן הוא מפרש מה דלקי בכלאי הכרם היינו על אכילה שלכדה"נ וזה לשיטות ש"ס דילן דבעינן כדרך אכילה ממש וה"ה כדרך הנאה ממש משא"כ לשיטות הירושלמי דס"ל דבהנאה לא בעינן דרך הנאה ממש וגם רפואה מקרי למאכל דרך הנאתו אף שלא קאי להכי א"כ גם בכל התורה לוקה על הנאה אף שמאכל לא קאי להנאה מסתמא ולהכי לשיטות הירושלמי לוקה אכלאי הכרם כמו דלוקה בכל מקום על הנאה וא"ש ולהכי מיבעיא ליה להירושלמי בנדרים (פ"ד ה"ב) ובכתובות (פ"ג ה"ב) בהנודר מן הככר אם מותר לחמם ידים ולא איפשטא ובש"ס דילן בעירובין (דף ל) פשיטא ליה דמותר וכמ"ש המחנה אפרים ה' נדרים (סי' כ"ז) לפי דהירושלמי מיבעיא ליה אם מקרי זה דרך הנאתו משא"כ לש"ס דילן הוי שלכדה"נ וכמ"ש רש"י שם דלא אסיק אדעתיה לאסרו אלא דרך הנאה דהיינו אכילה וזה לפי סוגיית ש"ס דילן דהנאה מקרי שלכדה"נ משא"כ להירושלמי דהנאה בכלל אכילה ס"ל דהנודר מסתמא אסר גם הנאה עליו ורק מיבעיא ליה אם חימום היד הוי כדרך הנאתן או שלכדה"נ. וראיתי בתוס' דרבנן (אות ל"ט) שהאריך בביאור הירושלמי ומסיק דכן פירשו הר"ן ומהר"י אלפנדרי דהאיבעיא הוא אם חימום הוי כדרך הנאתו ע"ש ולא כהקה"ע ופ"מ שפירשו אם הנודר אסר על עצמו הנאה. ועשו"ת רדב"ז (ח"ג סי' ת"ר) נראה שהוא פירש כפי' הפ"מ והקה"ע ע"ש

ומה שנסתפק שם בתוס' דרבנן אם להסיקו תחת תבשילו הוי שלכדה"נ או הוי כדרך הנאתן. הנה ראיתי לבעה"ע מאמר חמץ (בדיקת כלים) שכתב וז"ל ואע"ג דקיי"ל כל האיסורים שבתורה אין לוקין עליהם אלא כדרך הנאתן והסקת פת שלכדה"נ הוא נהי דאין לוקין איסורא מיהו איכא עכ"ל מבואר דס"ל דהוי שלכדה"נ. ודרך אגב אעיר על מ"ש היד שאול (סי' רכ"א סק"א) להקשות על מה דאמרינן בנדרים דל"ב באמר הנאת מאכלך עלי אוסר שלא ילעוס חיטין ויתן ע"ג מכתו דהא הוי שלכדה"נ. וע"ז כתב וז"ל. אמנם נראה דעד כאן לא אמרינן דלעיסה ע"ג מכתו הוי שלכדה"נ רק באם אנו דנין מתורת אכילה שפיר אמרינן דלעיסת חיטין לא חשיב אכילה אבל כיון דאומר הנאת מאכלך עלי ונהנה מגוף המאכל שלא ע"י אכילה זה הוא באמת הנאה גמורה כדרך הנאתן עכ"ל ודבריו תמוהים דהא חזינן גבי חמץ בפסח דהוא בודאי אסור בהנאה מה"ת גם שלא ע"י אכילה ועכ"ז אמרינן דמותר ללעוס חיטין ולהניח ע"ג מכתו ואי ס"ד דהוי הנאה כדרך הנאתן למה מותר וע"כ דהוי שלכדה"נ ובעיקר קושיתו כבר האריך בזה תוס' דרבנן שם ליישבו:

[כ"י] **פתר לה כשקדמוהו הבעלים ושחטוהו עד שלא נגמר דינו כו'**. כתב מהרא"פ וז"ל ושחטוהו לאחר שנגמר דינו גרסי' והכי איתא בש"ס שם וכן פירש"י בפ' משפטים וכיון דנוכל לפרש הקרא לאיסור אכילה לחודא ואע"ג דהאמת הוא דאסור נמי בהנאה אין הנאה שלו מחוור בלאו מפורש דאיכא לאוקמה כולה לאכילה אינו לוקה הכי הוא לפי גי' הש"ס זה וברש"י ז"ל סיים שם איסור הנאתו מבעל השור נקי כאדם שאומרים לו יצא זה נקי מנכסיו ואין בהן הנאה של כלום וכן מבואר בש"ס עכ"ל. וכתב הש"ק בפסחים (פ"ב ה"א) וז"ל בקונט' הגהתי משנגמר דינו דעד שלא נגמר דינו תנן בפ' שור שנגח ד' וה' ואם עד שלא נגמר דינו וכו' אם שחטו בשרו מותר והר"א בפי' לערלה הביא ראיה להגיה מדברי רש"י והש"ס דפירקין דגרס משנגמר דינו ונעלם ממנו דמתניתין היא:

אמר ר' בא בר ממל הניית ערלה בטילה ברוב כו' מתניתא פליגא עלי' דר' בא בר ממל תבשיל שבישלו בקליפי ערלה ידלק פתר לה קדירה בקדירות הרא"פ פי' כל הקדירה כולה עם התבשיל נתערבה בקדירות ודמי לצבוע בגד גדול ולצמר בכור שארגו בבגד אבל תבשיל בתבשיל מותר וה"נ אמרינן צמר בצמר בטל וכן פת בשלם מיירי ולא בפרוסה. ואין לו ביאור כלל מדוע קדירה בקדירה לא תבטל וכי דבר חשוב הוא ואם בפת נאמר דמיירי בככרות של בעה"ב ובגד י"ל דחוטין חשיבי כמ"ש הסמ"ג אבל בקדירה מאי חשיבות יש. אולם אשתמיט מיני' מ"ש הר"ן בתשובותיו (סי' ע') דפי' הירושלמי דכמו דאמרינן דיש שבח עצים בפת ה"נ אמרינן דיש שבח עצים בקדירה ולהכי כשאמרו

דהנאת ערלה בטילה ברוב ואקשינן עלה מבישל כו' תירצו על זה דקדירה שאני דיש שבח עצים בקדירה והו"ל כממשו של איסור ולא הוי כהנאה וזה הטעם ג"כ בפת דיש שבח עצים בפת והוי כממש של איסור ולא כהנאה: